Turks

Examen HAVO

Hoger
Algemeen
Voortgezet
Onderwijs

20**00**

Tijdvak 2
Vrijdag 23 juni
10.00 – 12.30 uur

Tekstboekje

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

Tekst 1

Bill Gates falcı mı yoksa sihirbaz mı...

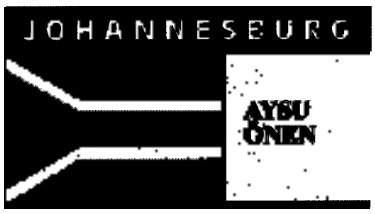

1 Olacakları önceden bilmek, geleceği görmek herkesi ilgilendiriyor bugünlerde. **"Gelecek hepimizin problemi; yaşamımızın geri kalanı orada geçecek çünkü"** diyen büyük adam, pek doğru buyurmuş. Politikacılara kulak verin. İki tümcede bir gelecekten söz ediyorlar. Falcılar, hocalar, medyumlar altın çağlarını yaşıyor. Sonunda, modern insanın kartezyen beyni, elle tutulur gerçeklere dayanmayan gelecek spekülasyonları karşısında hem geleceğe hem gelecek habercilerine olan inancını yitiriyor. Yine de değişmeyen gerçek, insanoğlunun gelecek kavramıyla büyülendiği. Yoksa hava durumu bu kadar popüler olur muydu?

2 7 Mart sabahı, Johannesburg'un en büyük konferans salonlarından birinde, Microsoft'un kurucusu, başkanı aynı zamanda dünyanın en zengin adamı Bill Gates'in konuşmasını benimle birlikte bekleyen gazetecilerin, şirket başkanlarının ve bilgisayar mühendislerinin aklında gelecek vardı. Bense, teknolojik bir sirki andıran dev ekranlarla ve bilgisayar kablolarıyla dolu sahneye bakarken kendimi sirk falcısının çadırının önünde sırada beklermiş gibi hissediyordum. Birazdan beyaz dumanların arasından kırmızı pelerini ve kristal küresiyle beliriverecekti.

3 Çıka çıka üstüne büyük gelen siyah bir tişört giymiş, hafif göbekli, utangaç öğrenci kılıklı biri çıktı. Elinde, bir fare... Ve konuşmaya başladı fareli adam. Bir odayı kaplayan bilgisayardan masa üstü bilgisayarlarına nasıl geçildiğini anlattı. En iyi işletim sisteminin Windows olduğunu vurguladı. Sonra, faresine bir dokundu, önden projeksiyonlu dev kristal küresinde herkes İnternet mucizesini gördü. Konuştukça utangaçlığı kayboldu, sesi yükseldi, konuşması vaaza dönüştü. Üstündeki siyah tişörtü rahip cüppesi olarak görmeye başladım. Sesi kulaklarımda yankılanıyor: **"Herkes Windows kullanıyor." "Gelecek İnternet'te." "Senin browser'ın hâlâ microsoft değil mi yoksa?" "Biz Amerikalılar, çocuklarımızı bilgisayarda eğitiyoruz." "Bizim Amerika'da düşünce özgürlüğü var, o yüzden İnternet herkese açık." "Biz Amerikalılar pizzamızı İnternet üzerinden ısmarlarız." "Microsoft daha beyaz yıkar."**

4 Kravatsız haliyle anti iş adamı görünümündeki Bill Gates, 21. Yüzyılın modern şirketi Microsoft'un rakipleriyle son derece klasik bir saldırı tekniğiyle başa çıkmayı amaçlıyor olsa gerek. Bill Gates konuşurken herkes gelecekle ilgili en özel sorularına yanıtlar bekledi ister istemez. Ne de olsa, karşılarında, geleceği gördüğü için Harvard Üniversitesi'ndeki eğitimine boşverip daha adından bile söz edilmeyen kişisel bilgisayarlar için yazılım ve işletim sistemi geliştiren bir şirket kuran bir adam vardı. Geleceği gördüğü için 20 milyar dolarlık bir kişisel servete 40 yaşında sahip olmuştu. Ancak Bill Gates'in gösterişli hokuspokusunda ne kişisel gelecek ne insanlığın geleceği anlatılıyordu. Konuşmadan çıkan tek sonuç, geleceğin yarısının Amerikalılara, diğer yarısının da Microsoft'a ait olduğuydu.

5 Gelecek üzerine edilen bu kadar laf, kaçınılmaz olarak aklıma kıyamet gününü getiriyor. Kıyametin iki senaryosu var. İlk son, Amerika ve Amerika gibi Microsoftlaşmış ülkeleri bekliyor. Teknoloji sayesinde gerçek anlamda özgürlüğe kavuşmuş insanın, düzene ve devlete gereksinimi kalmaz. Bilgi ve mal alışverişi bilgisayar üzerinden sağlanmaktadır. Paraya ihtiyaç kalmamıştır. Devletin her yaptığını kontrol edebilen bireyin her yaptığı da devlet tarafından izlenmeye başlanır. Herkes paranoyak olur. Kimse kimseyle görüşmediği için insanlar kendilerine bakmamaya başlar. Moda ve kozmetik kavramlar ortadan kalkar. şampuan satışları düşer. İkinci senaryo, Bill Gates'in bilgisayar teknolojisine dayanan geleceği sırtında taşıyamayacak durumda olan ülkeleri ilgilendiriyor. Her eve elektrik ve telefon hattı ulaştıramamış ülkeler bunlar. Okuma yazma oranı çok düşük olan ülkeler. Microsoft'un İngilizcesini anlayacak kadar yabancı dil bileni olmayan ülkeler.

6 Darwin'in **"güçlü olan yaşar"** teorisi gerçekse, microsoftlaşamamış olan ülkeler geleceği göremeyecekler. Benden size bir öğüt: Geleceği yaratanlar ve ona sahip olanlar dışında kimsenin lafına inanmayın. Bill Gates, bugün geleceğin tek sahibi gözüküyor. Gelecekten bir parça istiyorsanız, kararınızı çabuk verin: Ya Microsoft ya ölüm!

Cumhuriyet, 1997

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

Tekst 2

Nilüfer, dinleyici ile arasındaki ilişkiyi başka hiçbir şeye değişmeyeceğini söylüyor

‘En sadık dostum müzik’

SERPİL GÜNDÜZ

“Muhteşem bir hayat benimki diye düşünüyorum” diyor. “Çok şanslıyım. Sahip olmak istediğim birçok şeye sahip oldum.”

Büyükdere sırtlarındaki villadan, Karadeniz’i haritaya bakar gibi seyrediyoruz. Dışarda müthiş bir rüzgâr ve müthiş bir manzara. Nilüfer’in Alsit villalarındaki evinde Gökberk Ergenekon karşılıyor bizi. Nilüfer Sarıyer’e bankaya gitmiş… Gökberk Ergenekon’la sohbet tabii ki politika.

Bir süre sonra geliyor. Üzerinde blucin ve siyah bir kazak. Kahve hazırlıyor bize. Sahnede görünen Nilüfer’den oldukça farklı. Hiç makyaj yapmamış. Son derece ___5___ sade ve içten. “Kevgirden geçmiş, lüzumsuz ihtirasları ve hırsları elemiş” süzme bir Nilüfer var.

“Her yeni albümde farklı bir Nilüfer görüyoruz…” “Evet” diyor. Onun için her yeni albüm bir başlangıç.

Bir önceki albümde koyu makyajlı hayli dişi bir Nilüfer vardı. Şimdi beyazlar ve maviler içinde daha yumuşak bir Nilüfer.

Konuklarını kabul ettiği salon beyaz ve oldukça sade döşenmiş. Salonun bir köşesinde kocaman siyah bir piyano. Bir köşede şömine ve çiçekler. Bir de “Sevda” var. Sevda Nilüfer’in vokalisti. Konservatuar öğrencisi ve yeni kasetini Nilüfer Ablası yapacak.

72’den beri ne değişti?

‘72’den beri Nilüfer dinliyoruz. Nilüfer 40 yaşını henüz bir yıl geçti, ama 72’den beri birkaç kuşağa sesleniyor şarkılarıyla. “Neler değişti Nilüfer’de 72’den beri?” ___6___ yılı doğum günü olarak kabul ediyor Nilüfer. Yani henüz 25 yaşında. Her yeni albümle kendini yeni başlamış gibi hissediyor. “Dışarıdan görünen çok daha önemli. Benim için çabuk geçen yıllar bunlar.”

Maddi manevi her türlü şeye ___7___ olduğunu düşünüyor.

“Maddi olarak hiçbir zaman büyük hedeflerin peşinde gitmedim. Başarılı ve düzgün yapılan işlerin sonunda para nasıl olsa kendiliğinden gelir diye düşündüm ve ilk hedefim para kazanmak olmadı.” İdealist olduğunu söylüyor.

Türkiye’de müzikten para kazanmanın dünya starları boyutlarında olmadığını anlatıyor, ama iyi şeyler yapıldığı zaman Türkiye’de de müzikten para kazanıldığına inanıyor. Yani ___8___ sevgisi ile ilgisi mutlaka maddi olarak geri dönüyor. “Şarkı söylemeye başladığım ilk yıllarda ben sadece şarkı söylemek istedim. Para kazanayım, sahneye çıkayım diye planlarım olmadı. Belki o dönem biz öyleydik. Şimdi biraz burada çarpıklık görüyorum. Zaman değişti. Her şey daha çok paraya endekslendi. İlk hedef olarak para kazanmak görülüyor. Sanatçının ilk hedefi para kazanmak olmamalı.”

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

– İlk yıllardaki Nilüfer mi yoksa şimdiki Nilüfer mi… ?
“Benimle ilgili ne ___9___ bilmiyorum. Dışarıdan belki bu daha iyi görünebilir.
Bu halimden çok daha memnunum. Ben şu andaki Nilüfer’i tercih ederim. İnsanın yaşla birlikte birçok şeyi, mesleki tecrübeleri gelişiyor. Yaşla birlikte ayakları yere basar daha olgun insan haline geliyor. ___10___ daha barışık oluyor. Kevgirden geçiyor lüzumsuz ihtiraslar, hırsları eliyorsunuz. Süzme bir şey kalıyor.”

En ufak pişmanlık yok

– Hayatta vazgeçtiğiniz şeyler oldu mu?
“Vazgeçmişimdir. Ama en ufak bir pişmanlığım yok. ___11___ her şeyin değdiğine inanıyorum. İyi sanatçı olmak, olabilmek, uzun süre ayakta kalabilmek, şöhret sahibi olmak ve sürdürebilmek için bir takım ___12___. İnsanların güvenine ve sevgisine sahip olabilmek o kadar değerli bir şey ki başka hiçbir şeyle ölçülemez. Müziğin benim için en sadık dost olduğuna inanıyorum. Dinleyici ile aramda müthiş bir ilişki var. Bunu hiçbir şeye değişmem.
– İnatçı ve cadı mısınız? Böyle şeyler söyleniyor sizin için…
“O cadı sıfatını yukarıdaki (Gökberk Ergenekon o sırada üst katta) söylüyor. Nerdesin? Ben de alıştım, cadıyım diyorum. Benim nerem cadı? ___13___ geldi mi yumuşak ve ılımlı oluyorum. Beni rahatsız eden şeyler olduğu zaman prensiplerimin dışına çıkıldığı anda geriliyorum. Genellikle uzlaşmacıyımdır.”
– “Sevgi hep arzu ettiğim bir şeydi” diyorsunuz sizinle yapılan söyleşilerde, ___14___ ?
“Evet çok şükür. Kadın olarak kendinize daha çok güveniyorsunuz. Huzurlu oluyorsunuz. Kendimi çok farklı hissediyorum.”
– Politika konuşur musunuz?
“Sıkı bir TV izleyicisiyim. Gökberk’le birlikte olduğumuz zamanlarda mutlaka bir akşam bütün haber bültenlerini dinleyip sürekli bir şeyi eleştirip söylenirim. O daha suskundur. ___15___ değilim, ama ülkede çok fazla bizi üzen, yaralayan şeyler de oluyor. İnsanın değeri yok Türkiye’de. Keşke biraz daha para sıkıntısı yaşamasa insanlar. Sağlık problemleri olmasa.”

‘Kendime dikkat etmeliyim’

Yaşamında olumsuzluklar da olmuş Nilüfer’in. On birinci yaşında babasını kaybetmiş. Bir de küçük yaşlardan beri çektiği astım hastalığı var.
“Mesleki yaşantımı etkiledi. Çok daha başka şeyler yapabilirdim. Kendime çok fazla dikkat etmem gerekiyor” diyor.
– Son albümünüzde Loreena McKennitt’in ünlü bir şarkısına söz yazılmış. Uzun bir süreden beri yabancı bir parçaya Türkçe sözlü bir şarkı söylememiştiniz.
“1984 yılından beri böyle bir şey yapmamıştım. Bu şarkıyı söylememin ne kadar doğru olduğunu gelen ___16___ anladım. Albümü dinledikleri zaman ilk o parçaya takılıyor herkes. Ben o şarkıyı ilk Yunanlı bir kadın şarkıcıdan duymuştum. Ben onu Yunan şarkısı zannettim. Kapağa baktım. Loreena McKennitt yazıyor. Yunan şarkıcı sözlü, Loreena lay lay diye söylüyor.”

Cumhuriyet, 1998

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

10 gazetede 561 köşe yazarı

Bir hafta boyunca (25 Mart – 31 Mart) bütün ekleriyle birlikte incelediğimiz 10 ulusal gazetede toplam 561 köşe yazarı saydık.

Karşımıza çıkan en büyük sorun, köşe yazarının tanımı oldu. Yazarları tespit ederken, bazı ölçütleri göz önünde bulundurduk. Sonuçta üzerinde karar kıldığımız tanım şu oldu:

Köşe yazarı, belli bir sayfada, belli aralarla (en az haftada bir), ayırt edici bir logonun ve resmin yanında, kişisel yoruma rahatlıkla yer veren serbest bir yazı kaleme alan kişi.

Çok çeşitli alanlardaki uzman yazarları da listemize aldık. Yine de bazı elemeler yaptık. Örneğin otomobil ya da bilgisayar gibi bir konuda sayfa hazırlayan yazarları, ancak o sayfada bir de köşeleri varsa ya da yazılarında kişisel yoruma yer veriyorlarsa listeye dahil ettik. Ekonomi sayfalarında haftalık olarak para ve sermaye piyasalarının seyrini okurlara ileten ve teknik analizler yapanları almadık, yazılarında istedikleri zaman bunun ötesine geçen, başka alanlarda da at koşturan ekonomi yazarlarıyla yetindik. Spor ise bizi kara kara düşündürdü: Maçlarda gazeteler birden fazla yazara yorum yazdırdığından, bu gazetecilerin hepsini köşe yazarı olarak kabul edip edemeyeceğimize karar vermekte zorlandık. Ama yazarları dikkatle okuduğumuzda yapılan kişisel yorumlar, söz konusu yazarları rahatça bu kategoriye sokabileceğimizi gösterdi.

Ölçütlerimizin oldukça sübjektif olduğu söylenebilir, ancak köşe yazısı gibi kendisi de sübjektif olan bir alanda bunun doğal olduğunu öne sürebiliriz.

Geniş yelpaze

Son birkaç yılda hayatın da zorlamasıyla gazetelerde yeni servisler, gazeteciler arasında da yeni uzmanlık dalları ortaya çıktı. Yazarlar da bu uzmanlıklara göre arttı. Bugün gazetelerde her konuyu ele alan yazarlar var. Yemek, lokanta, bar, sinema, müziğin birkaç dalı, hukuk, TV, eğitim, maliye, bilişim, sağlık, magazin, otomobil, tüketici hakları, çalışma dünyası, ekonomi kulisi, tarih, medya, dil, her tür mizah (yazarın kendi kendisiyle alay etmesi dahil) …

Bir de çift şapkalı, hatta çift gazeteli yazarlar var. İşte birkaç örnek: Hıncal Uluç ve Selahattin Duman hem Sabah, hem Yeni Yüzyıl (Kale Arkası) yazarı; Yavuz Gökmen Hürriyet'te hem kendi köşesini yazıyor, hem de spor sayfalarında konuk oluyor. Deniz Gökçe Akşam'da hem ekonomi hem spor yazarı, Haşmet Babaoğlu Yeni Yüzyıl'daki haftalık köşesinin dışında maç yorumu yapıyor.

Bazı yazarlar hafta içinde gazetelerinin birinci

bölümünde yazarken, hafta sonunda Pazar ekinde bambaşka bir köşeyle okuyucunun karşısına çıkıyor. Kimi yazarlar da gazetenin içinde yer değiştiriyor. Örneğin Rauf Tamer hafta içinde Sabah'ın arka sayfasında yazarken, Pazar günleri birinci sayfaya taşınıyor.

"Arka sayfa" yazarlığı Türk basınında yeni bir alışkanlık; bazı gazeteler bu değerli sayfada tek bir yazara yer verirken, kimileri de her gün bir başka yazarın yazısını yayımlıyor. Örneğin Cumhuriyet'te arka sayfada Raif Ertem, Attila İlhan, Müjdat Gezen, Erdal Atabek, Yeni Şafak Gazetesi'nde Mustafa İslamoğlu, Gökhan Özcan ve Aydın Menderes yazıyor.

Milletvekili yazarlar

Uzmanlaşma, köşe yazarlığını gazetecilere mahsus bir iş olmaktan çıkardı. Eskiden yalnız emekli futbolcular spor yazarı olurdu. Halbuki şimdi basında her meslekten yazar var.

Önce milletvekili yazarları sayalım: Altan Öymen (Milliyet), Dışişleri Bakanı İsmail Cem, Yılmaz Karakoyunlu, Ahmet Tan (Sabah), Mümtaz Soysal (Hürriyet), Rüşdü Saracoğlu (Yeni Yüzyıl – Liberal Bakış), Aydın Menderes (Yeni Şafak), Yaman Törüner (Akşam). Bunların bir bölümünün gazeteci kimliğinin politikacı kimliğinden hem daha eski, hem daha güçlü olduğunu ekleyelim.

Ekonomi sayfalarında eski bürokratlar (Mahfi Eğilmez, Caner Ertuna, Ercan Kumcu, Ali Tigrel, Üstün Sanver, vb.), dünya sayfalarında eski büyükelçiler (Şükrü Elekdağ, Coşkun Kırca) var. Akademisyenler ve akademisyen kökenli yazarlar her yerde: Turgut Tarhanlı, Erdoğan Alkin, Soli Özel, Faruk Selçuk, Asaf Savaş Akat, Ahmet İnsel, Nur Vergin, Erol Manisalı, Korkut Boratav, Yaşar Nuri Öztürk,

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

Salih Neftçi, vb….

Hangi alanda kaç kişi?

Peki uzmanlık dallarına göre yazarlar nasıl ayrılıyor? Bu soruya kesin cevap vermek, yazarların önemli bir bölümünün birden fazla alana eğilmesi nedeniyle çok zor oldu. Bunların içinde yalnız spor yazarlarının tam sayısını belirlemek kolay: 10 gazetede 108 yazar. Tabii en büyük kitleyi, politika dahil her türlü alanda yazı yazanlar oluşturuyor. Ekonomi yazarı olarak niteliklerimiz 50 civarında. Buna karşılık sanat yazarlarının sayısı, bu konuda gazetelerde uzmanlaşma artmasına rağmen 50'ye ulaşmıyor. Dış politika yazarları ise 30'un altında…

Milliyet, 1998

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

Geçmiş hayatlar ısıtır bütün hamamları …

Selahattin AYYILDIZ

Dilimizde hamam sözcüğünün anlamı kısaca, "Yıkanmaya özgü yer ve yapılara verilen isim" olarak karşılanıyor. Hamamın tarihi çok eski çağlara uzanmaktadır. En eski hamamlar çok ilkel nitelikteydiler. Anadolu'da ve Mısır'da çeşitli dönemlerde yapılan kazılarda en basit şekillerine rastlanmıştır.

İsa'dan önce dördüncü yüzyılda Yunanistan'da hamamların bulunduğu bilinmektedir. Ancak bunlar bedensel eğitim ve tıbbi tedavilerin yapıldığı yerlerdi. Roma'da büyük hamamların yapılması imparatorluk çağına tesadüf eder. O devrin Roma hamamlarının iç yapıları acaba nasıldı?

Önünde avluları bulunan Roma hamamlarına cümle kapısıyla girilir, buradan soyunma yerlerine gidilirdi. Daha sonra soğuk ve sıcak su dairelerinin yer aldığı bölümlere geçilirdi. Soğuk su kısmı daha çok yüzme sporları ve yarışmalar için kullanılırdı. Sıcak su bölümlerinde yıkanmak için tekneler, terlemek için sıralar bulunurdu. Külhanda yakılan odunlarla hem üstündeki su deposu, hem de hamamın ısıtılması sağlanırdı.

Romalılar hamamlarında hizmet işlerini esirlere ve kölelere yaptırırlardı. Bir Romalı için hamam sadece arınmaya yarayan mekan değildi. Özellikle soylular ve zenginler buralara sohbet etmek, dinlenmek, hatta eğlenmek için gitmekteydiler. Bu durum Bizans döneminde de aynı şekilde sürmüştür.

İslam dünyasında hamamların en güzelleri Türkler tarafından yapılmış, iç ferahlığa ayrı bir önem verilmiştir. Emeviler zamanında sekizinci yüzyılda Suriye'de yapılan hamamlar, yapı tekniği ve süsleme bakımından Bizans hamamlarına benzemekteydi. Buna karşın Türk hamamları, diğer uluslarınkine göre çok ayrı özellikler gösteriyordu. Dinin yapılardaki etkisinin kullanım biçimlerini farklı kılabildiğini de gözardı etmemek gerekir. Hıristiyan uluslar hamamlarında tekne içinde yıkanır, müslümanlarsa doğal bir su kaynağının bulunmasını tercih ederlerdi. İşte bu nedenle Türk hamamlarında banyo yapmaya yarayan yıkanma tekneleriyle, banyo havuzları bulunmamıştır. Dinsel etkilerden kaynaklanan farklılık mimari özelliklere de yansımış, Türk hamamlarıyla Roma ve Bizans hamamlarını değişik kılmıştır.

Halkın kullanımına yönelik olarak yapılan Türk hamamlarının süs ve lüksten uzak olduğunu gözlemekteyiz. Bunların asıl amaçları temizliği sağlamaktı. Türk halk hamamları çift oldukları yerlerde, sürekli olarak biri kadınların, diğeri erkeklerin hizmetine ayrılmıştır. Tek oldukları yerlerde farklı bir uygulamaya gidilerek, kadınların ve erkeklerin hamamları kullanım günleri saptanmıştır. Bu günler, hamam kapılarına asılan değişik renklerdeki havlularla ifade edilmiştir.

Işık, Türk hamamlarında tepeden ufak cam gözlerle sağlanır. Bu nedenle, İstanbul argosunda hamamın karşılığı tepegöz olarak kullanılır.

Dışarıdan gelen ışığın hamamın her noktasına eşit olarak dağılımı için inşa sırasında büyük özen gösterilir. Hamamın dış bölümleri Yunanlılar'da görüldüğünce renkli motiflerle süslenmez. Genellikle tek renk kullanımına gidilir. Türk hamamlarının dış yapısı dikkate alındığında, renkten fazla yapı maddelerinin üzerinde durulduğu anlaşılmaktadır. Hakim olan mimari özellik sadeliktir. Hıristiyan Avrupa Sanatı'nda bu alanda kendini belli eden kasvetli, hüzünlü yapısal özellikler hemen hemen hiç görülmez.

"Kendilerine özgü giymiş ve konuşma biçimleri olan, argoyu çok kullanan, oraya buraya çatmaktan hoşlanan, haylaz delikanlı takımından kimse, 'külhani…' İşte, kül-

hanbeyinin sözlük anlamı bu şekilde.

Çarşı ve pazar ortasındaki hamamlara kendini bilenler girmezdi. Dalıp, şaşırıp adımını atanlar kötü isim sahibi olurlar, ya da başlarına bir bela gelmeden çıkamazlardı. Geceleri de bu hamamların içi ve camekan odaları bekar uşakları tarafından iskan edilir, türlü sebeplerle sık sık olaylar çıkardı. Bu hamam zorbaları ki İstanbul'da ilk defa, "Külhanbeyi" ünvanını almışlardır. Ve ilk külhanbeyleri de Gedikpaşa Hamamı'nın bekar odalarından çıkmıştır.

Nokta 23, 1995

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

Tekst 5

DEFNE GÖLGESİ

TURGAY FİŞEKÇİ

Güneyde Kış

1 Aralığın ortası. Burdur'u geçtik. Otobüsümüz hırıltılar içinde Toroslar'ı aşmaya çalışıyor. Üstümüzde kapkara bulutlar, göğü ışık sızdırmayan kalın bir yorgan gibi örtmüş. Çok uzakta, ufukta bulutların biteceğini gösteren mavi bir ışık çizgisi uzanıyor. O ışığa kavuşamadan akşam oldu.

2 Antalya'yı, sonra Kemer'i karanlıkta geçtik. Varacağımız yere indiğimizde çevremizi pek kavrayamadık. Ama bir anda üzerimizdeki paltoların, atkıların, şapkaların fazlalığının ayırdına vardık.

3 Sabahleyin kalın perdeyi açar açmaz oda ışıkla doldu. Odada kalınamayacağını söyleyen, dışarı çağıran bir ışık. Gömlekle çıktım. Bomboş sahilde yürümeye başladım. On sekiz dereceymiş sıcaklık. Güneş tepeden değil, uzaktan bakıyor. Gök masmavi. Tek bir bulut yok. İçimdeki ses, soyunup atla şu denize diyor. Çakıltaşları sıcacık. Ayakkabılarımı elime alıp, tabanlarımı acıtan taşların üzerinde yürümeyi sürdürdüm...

4 Kıyı boyu tatil köyleri, oteller yan yana sıralanmış. Kimi tümüyle kapatmış kapılarını, kiminin açık bölümleri var. Tek tük de olsa konuklarını ağırlamayı sürdürüyorlar. Hepsi de göz alıcı güzellikte. Çamların, palmiyelerin, yemyeşil çimlerin, çeşitli süs bitkilerinin arasında, ince beğeniyle yerleştirilmiş yapılar. Geride dalları altın toplarla yüklü portakal, mandalina, limon ağaçlarıyla dolu sıra sıra bahçeler.

5 Derken, mayolarıyla güneşlenen birkaç Alman görüyorum. Birinin güneş yağı sürüyor olması komik geliyor. Hatta bedenini güneşte bırakıp, yüzünü bir ağacın gölgesine çekişi...

6 Almanca ders kitaplarındaki bir okuma parçasını anımsıyorum. Kuzey denizi kıyılarında temmuz ayı sıcaklığının ortalama on sekiz derece olduğunu ve bu ayda güneşlenmeye ve denize girmeye gelenleri anlatıyordu. Bir de fotoğraf vardı, kumsalda güneşlenenleri gösteren. Fotoğrafta gökyüzünün bulutlarla kaplı oluşu da gözlerimin önünde.

7 Yaz aylarının kalabalığını, kavurucu güneşini ve gürültüsünü düşününce kıyıların bu sessiz ve kimsesiz hali sonsuzluk duygusu uyandırıyor içimde. Ne denizde bir teknenin motor sesi, ne karada en küçük bir ses. kuşların kanat sesleri yalnızca havada yankılanan.

8 Bu dünyanın en güzel tatil bölgelerinden birinin böylesine kimsesizliği hüzünlendiriyor beni.

9 İnsanlarımızı düşünüyorum. Altmış iki milyonun ne kadarı hayatlarında bir kez olsun buralara gelebilmiş, bu, yurtlarındaki yeryüzü cennetini görebilmiştir. Hele köylülerimiz... Bütün yaz tarlalarda, yiyeceğimiz ekmeğin buğdayını, soğanımızı, patatesimizi, saymakla bitmeyecek toprağın nimetlerini soframıza yetiştirmek için çalışanlar. İçtiğimiz tütünü, giyeceklerimizin pamuğunu üretenler. Bu son ikisi ortaya çıkana dek ne çaba ister bir bilseniz...

10 Kentlerde yaşayanlarımızın çoğu çiftçilere imrenir; ne güzel, sürekli açık havada çalışıyorlar, bedenlerini kullanıyorlar, ne sağlıklıdırlar diye. Oysa çiftçilerin uğraşlarının bir parçası olan gübreler, tarım ilaçları, tahıl tohumları hiç de masum değildirler. Bir tür akciğer iltihabı olan *"Çiftçi Akciğeri"* denen hastalığa, organik tozlara bağlı ateşlenmelere, hatta meslğe bağlı gelişen astıma yol açarlar.

11 Bir ülkede yaşamak, onun bütün olanaklarını paylaşabilmek değilse nedir? Her bireyimizin birinci sınıf yurttaş olduğunu yinelemiyor muyuz sık sık.

12 İşte bunu göstermek için bir fırsat karşımızda duruyor:

13 Kış aylarında bomboş duran güney kıyılarımızdaki güzel otellerde, tatil köylerinde, yazın dinlenme olanağı bulamamış yurttaşlarımızı konuk edelim. Turizm Bakanlığı içinde kurulacak küçük bir birim bu düzenlemeyi gerçekleştirebilir.

14 Boş duran otellerle anlaşılarak küçük bir konaklama bedeline ve üç öğün yemeğe, çoğu insanımız hayatlarında hiç göremeyecekleri güzelliklerle tanıştırılabilirler.

15 Kışın kahvelerde pinekleyen, Erzurum'un soğuğunda, İç Anadolu bozkırının ayazında, güneydoğunun işsizliğindeki insanları devlet birer hafta konuk etse, yurttaşlarıyla arasında daha sıkı bağlar kurulmaz mı? devlet için köylüsünü düşünmek taban fiyatı belirlerken olanaklarını zorlamaktan daha öte bir şey olmalı.

Cumhuriyet, 1998

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

Tekst 6

TÜRKÇE'YE HERGÜN 'SOKAK İŞİ' YENİ BİR SÖZCÜK EKLENİYOR

Dilde jokerleşme olayı (!)

İ. Murat UTKU

1 Hoca na'ber diye başladı söze. "Ne ayak?". Yanıt hiç gecikmeden geldi: "Anacım bi sıkıştı trafik köprüde. İntihar olayı varmış! Yüz saat bekledik". Kurulan yanıt tümcesi savruluvermesi hiç yadırganmayan aşağı tarafı üryan bir küfürle son bulurken, iki arkadaş İstiklal Caddesi'nin ileride daralan perspektifinde gözden yittiler.

2 Yok böyle birşey yahu! İstiklal Caddesi, bir kozmopolitik yapı oluşturduğundan olacak, adım atılan her köşe başında farklı bir Türkçe duyuluyor, aksan farklılıklarına alışmak durumunda kalınıyor. Yol boyunca çeşitli yeni tanımlamalar ve Türkçe'ye katılan medya destekli yeni sözcükler ile karşılaşılabiliyor. 'Bir şekilde' ifade bulan düşüncelerin, 'son tahlilde' bilimsel aktarımı sağlanabiliyor.

3 Popüler kültür ve pop müziğin dile yansıması belki de çift yönlü bir etkileşim yaratıyor. Sokakta birbirine 'kıl' olan ve bizzatihi bu sözcükle ifade bulan duyguların müziğe yansıması çok zaman almadı. Bir dönem hepimiz 'kıl olduk'. Bunun yanısıra 'na'pcaz' şimdi', 'hey bebek' gibi Amerikanvari nahoş nidalar yapımcıların satış listelerindeki kozu oluyorlardı.

4 Sevgi olayı! Ercan. Televizyonda maç anlatan spikerlerin 'top dışarıda, aut' biçimindeki yanlış kullanımlarının yanı sıra, futbol yorumcularının ifadelerindeki bozukluklar da dikkat çekici. Bir futbol maçında yorumcunun sahalarda nadir rastlanan bir durumu tanımlayabilmek için 'sevgi olayı' deyimini kullanması, olay sözcüğünün kullanımındaki anlamsal (semantik) kaymayı göstermesi açısından da önemli bir örnek.

5 Gazeteci-yazar Hakkı Devrim, tüm bu yeni kullanımları bir müsbet bilim adamı gibi incelemek gerektiğini belirtiyor.

6 Olay kelimesinin, birçok benzer yerde kullanılır Osmanlıca kelimenin reddedilmesi, kullanılmasının adeta ayıp hale gelmesi yüzünden yaygınlaştığını söyleyen Devrim, "Örneğin, binaenaleyh kelimesi çok anlamlı bir kelimeydi eskiden; iki fikri, ibareyi birbirine bağlar. Şimdi alay konusu oldu. Aslında ben de çok eski göründüğü için yapılan eleştirilere katılıyorum" diye ifade ediyor görüşlerini.

7 Argonun belli bir zaman dilimi içerisinde ele alınması gerektiğini ifade eden Hakkı Devrim, bu durumu insanların argoyu ancak bir devirde, kendi nesliyle benimsediğini belirterek açıklıyor. "Ben" diyor yazar, "gençlerin argolarının yüzde doksanını sevimsiz buluyorum, ama objektif olarak sevimsiz olduklarını kabul etmiyorum. Argoyu bir nesiller diliminde incelemek gerekiyor. Kendi çocuklarım büyürken dikkat ediyordum; kaldırımda bir adam görüyorlar, 'tipsizlikten altı ay yatar' diyorlardı. Vakarımı muhafaza etmek için gülmüyordum ama bu teklif bana iyi geliyordu. Buna mukabil 'adamın teki' kelimesine bir türlü alışamadım..."

8 Yeni nesillerin ürettiği argo kelimelere karşı yaşlanmışlığın verdiği, artık onları benimseyebilecek gençlerin arasında olmayışın, onları rahatlıkla kullanamazlığın verdiği bir burukluk ve sinirlilik gördüğünü belirten Devrim, bu gibi ince konuları da dikkate almak ve tartışmak gerektiğini söylüyor. "Eğer argo güzel bir teklif getirmişse, ben varım

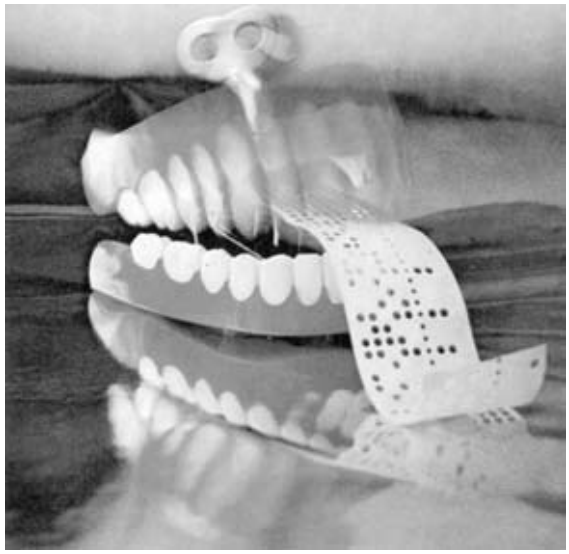

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

onda. Ama sevimsiz ve yersiz geliyorsa, nihayet bir tercih meselesi bu da. Argo zaten yarı şakadır. Şakalar benimsendiği zaman gülünür. Yoksa çok sevimsiz gelebilir. Soğuk bir şaka olur."

9 Psikolog ve yazar Gündüz Vassaf ise durumu şu şekilde özetliyor: "Dinamik ama kaygan yaşantımızı yansıtan günlük dilimizin sözcük silsileleri, sanki ters taklalar atan köşe kapmacı bir ifadeler karmaşası. Türkçe'yi zenginleştirebilecek popüler kültür, çeşitli var olma ya da karşı gelme biçimlerimizin 'bak ben de buradayım' diye haykırışları olmaktan öteye gidemiyor. Bu haykırışlara tepeden inmeci 'dil faşistleri' her zamanki gibi karşı çıkarken, hiçbir ölçüsü olmayan popülistler de çanak tutuyor. Bir tarafta 'yabancı isimleri yasaklayanlarımız', bir tarafta ise 'restaurant lokantalarında' sofralar kuranlarımız".

10 Görüldüğü gibi Türkçe'nin 'joker sözcükleri' gittikçe yaygınlaşıyor. Yazar Hakkı Devrim'in ifade ettiği gibi, bir dilin zenginleşebilmesi için olumlu teklifler ile ortaya çıkan argo sözcükler genel kabul görebiliyor. Belirli bir neslin yaygın olarak kullandığı 'sevimliliği' tartışılan bu argoların popüler kültür yaratma adına pop müziğin tiraj amaçlı 'dili plastikleştirme' yarışı içerisinde kendisine yer bulmasının dili yozlaştırıcı, tahrip edici bir nitelik taşıdığı yaygın bir kanı olarak benimseniyor.

Nokta, 1997

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

Vitrindekiler

1 **İnka'nın Ölümü**/ *Luis Mizón/ Çeviren: Erhan Büyükakıncı/ Can Yayınları/ 139 s.*

"İnka'nın Ölümü", Şilili yazar Luis Mizón'un ilk romanı. Yazar bu romanda, yarı soylu, yoksulluğa düşmüş bir aileden gelen Gabriel'in öyküsünü anlatıyor. Karanlık bir gecede Lima'nın batakhanelerini,kanlı heykelleri olan loş kiliselerini, sellerin alıp götürdüğü mezarlıklarını dolaşır Gabriel. Derken, şaka gibi başlayan, gerçek mi, düş mü olduğu anlaşılmayan bir boğuşma sonucu, Amazon ormanlarındaki bir hapisaneden yeni kaçmış olan yerli Partolome'yi öldürür. Bu düşsel ve karmaşık anlatı, Latin Amerika'nın yıkıntılarla ve kanla yoğrulmuş yazgısı hakkında şiirsel düşünceleri içeriyor. Yerlinin öldürülmesi, isyancı İnka Tupac Amaru'nun tarihsel ve efsanevi kişiliğiyle birleşiyor. İspanyollar tarafından parça parça edilen Tupac Amaru'nun yeraltında dolaşan beden parçaları, günün birinde bir araya gelerek onun bedenini yeniden oluşturacaktır.

2 **Şeytanın Çağrısı**/ *Henri-Frédéric Blanc/ Çeviren: A. Burak Zeybek/ Can Yayınları/ 112 s.*

"Şeytanın Çağrısı"nın kahramanı, edebiyat fakültesinde felsefe öğrenimi gören bir öğrencidir. Kendini cinlere kaptırmış bu kişi, kafasının içinde kurduğu dünyada tek başına yaşamakta, insanlardan kaçmaktadır. Derken, Afrikalı, güzeller güzeli bir kızla tanışır, ona âşık olur. Aşkına karşılık göremeyen, kafası zaten karışık bu kişinin yaşamı iyice altüst olur. Onun için, bundan böyle cehenneme iniş, aşkın ve kötülüğün sınırına yolculuk başlamıştır. Okurlarımıza daha önce "Uyku İmparatorluğu" ve "Yırtıcıların Alacakaranlıkta Savaşı" adlı romanları yayımlanan Fransız yazarı Henri-Frédérick Blanc bu romanında bize, günümüz tüketim toplumlarının çarpıcı bir taşlamasını daha sunuyor.

3 **Beş Ada**/ *Mehmet Zaman Saçlıoğlu/ Can Yayınları/ 139 s.*

"Yaz Evi adlı ilk kitabıyla, '1994 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı alan Mehmet Zaman Saçlıoğlu, Beş Ada'da aşılagelen öykü kitaplarından farklı bir toplamla çıkıyor okur karşısına. Her biri tek başına varolma, yaşama gücüne sahip öyküler, yan yana geldiğinde ayrı bir bütünlüğü ve boyutu sergiliyor. Okuduğunuzda bunun bir rastlantı değil, yazarın seçimi olduğunu göreceksiniz. Biri, kitabın başında, öbürü sonunda yer alan, sanatsal yaratı ve bilimsel arayışa ilişkin bir masal, kocaman bir parantezin iki ucu sanki. Saçlıoğlu, kitabın geriye kalan dokuz öyküsünü bu büyük parantezin içine yerleştirerek, hem arayışlarında nereye varacağı kestirilemeyen yaratıcı insanlık serüveninin tümünü hatırlatıyor bize, hem de kendi öykülerini nasıl konumlandırdığının ipuçlarını veriyor. Kuramsal birikimiyle hayat deneyimlerini ve gözlemlerini; düşünsel olanla duyumsal olanı birbirinin içinde eriterek akıtıyor öykülerine. Bilinçle bilinçaltını, gerçekle fantastiği harmanlıyor. Kimi kez plastik sanatlardan, kimi kez deneme türünden ödünç aldığı olanakları öyküleri için seferber ederek yapıyor bunu. 'Birinci Masal'da tüm sanatlar arasında önceliği söz sanatlarına vermesi boşuna değil. 'Önce söz vardı'yı unutmadan, bu sözün hakkını vererek yazıyor öykülerini." Diyor Nursel Duruel kitabın arka kapağında.

4 **Tutku**/ *Jeanette Winterson/ Çeviren: Pınar Kür/ İletişim Yayınları/ 196 s.*

Napolyon'un taç giyme töreni. Dondurucu bir kışta Rusya içlerine ilerlemeye çalışan Fransız ordusu. Müzisyen olacağını ya da cephede savaşacağını düşünürken kendini ordunun mutfağında bulan Henri. 1797'de Napolyon ile Tanışan Venedik. Bir balıkçı ailesi. Askerlerin arasında bir kadın: Vilanelle.
Düşsel bir atmosfer, İmparator'a hayran bir Fransız köylüsünü ve İtalyan bir balıkçının kızını kuşatır. Jeanette Winterson, Tutku'da bir oyuna dönüştürülmüş yaşama kendi kara mizah çerçevesinden bakıyor. Değişik anlatıcıların zenginleştirdiği bir ortamda, Fransız Devrimi'nin ertesindeki Avrupa'dan bir kesit sunan Tutku, 1987'de John Llewelyn Rhys Ödülü'nü aldı.

Cumhuriyet, 1999

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

editörden

haydi bismillah …

Elinizde tuttuğunuz dergi İkibinbir, uzun yıllar düşünülmüş ama bir türlü hayata geçirilememiş olan bir çalışma. Hollanda'da yaşayan Türk toplumunun gelişmesine paralel olarak artık böyle bir derginin zamanının geldiğini çoktandır düşünmekteydim. Türklerin dergisi olsun. Hollanda yaşamıyla Türk toplumu arasındaki haberleşmeyi sağlasın. Yaşadığımız bu ülkeden bizi ilgilendiren güncel haberleri versin, ne olup bittiği konusunda toplumumuzu uyarsın, onları yönlendirsin, bilgilendirsin. Bunları düşünerek çıkıldı yola. Üçyüz bin kişilik Türk nüfusu koskocaman bir getto halinde yuvarlanıp gidecek mi, yoksa son derece enerjik ve girişimci ruha sahip Türkler Hollanda toplumu içinde yer edip yükselecekler mi? Tabii ki bunun ikincisi olmalı. Yeni nesil Türk gençleri çağdaş Hollanda toplumunda yerlerini almalıdır. Eski geriye dönüş masalları artık gerçekten masal haline geldiği için yeni neslimizin yeni Avrupa oluşumunda yüksek kademelerde yer edinmesidir doğru olan. Soru olarak acaba yeterince yaşadığımız toplum ile bilgi alışverişimiz yeterli mi? Otuz senedir yaşadığımız Hollanda'da komşuluklarımız, yerleşik hayatımız acaba doğru bir çizgide mi ilerliyor? Neden hala bize göçmen diyorlar da, bir Alman'a demiyorlar? Türkler hala ağır işçi "kara kafa" mı, yoksa artık içinde yaşadıkları Hollanda toplumunun gerçekten bir parçası olma yolundalar mı? Bunları araştıracağız, yazacağız, çizeceğiz, konuşacağız, tartışacağız, söyleşeceğiz. İkibinbir herkese açık bir dergidir. Bu ilk sayımızın hazırlanması ve ortaya çıkması bizi bir başka türlü sevindirdi. 48 sayfalık bir derginin hazırlanması için canla başla çalıştı Aziz Nadi Bal. Sağolsunlar, bütün eski arkadaşlarım bana destek verdiler, tamamen karşılıksız.

Bu sayıda, Mehmet Emin Alkanlar, başta Nebahat Albayrak ile olan söyleşi yanında, Ahmet Özhan ile, Ömer Faruk Akınbingöl ile, Zeki Aslan ile yapılan söyleşileri hazırlamıştır. Haluk Bakır ise, kendi Koleksiyon köşe yazısı dışında, Fazıl Say ve Mümtaz Hoca'yla söyleşileri yapmıştır. Ali Develioğlu arkadaşımız Türkan Şoray ile özel olarak görüşmüştür. Diğer köşe yazılarımız hep ismen tanıdığınız arkadaşlarımız. Yazıları özenle yazılıp seçilmiş ve sadece İkibinbir okuyucuları için. Özden Kutluer-Yalım, Sevinç Alptekin, Nedim Olgun arkadaşlarımızın yanında karikatürlerimiz de, özgün fırçalardan çıkmıştır. Doktor Metin Alkan, Burhan Kum, ve Ali Aksan ve büyük usta İsmail Gülgeç dergimizi süsleler. Ahmet Azdural olmadan olmaz dedik ve Ahmet' i askerden döner dönmez sıkıştırdık. Postalarının tozu arasında yazısını yetiştirdi. Haydi bismillah diyoruz ve size dergimiz İkibinbir'i gururla sunuyoruz. Elden geldiğince her ay çıkması planlandı dergimizin. Basım işleri Hürriyet gazetesinin modern Frankfurt tesislerinde yapılacak ve gazete içinde ek gibi dağıtılacak. Gazete dışında dergimiz yine Hollanda'da dağıtılıp, okul, vakıf, dernek, bankalar, havayolları gibi kurumlara ulaştırılacaktır. Her yerde bulabileceksiniz. Arayın.

İkibinbir ücretsizdir.

Zevkle okumanızı dileriz.

Saygılarımla.

M.L. Okur

İkibinbir, 1998

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

DEYİM KAYNAKLARI

1 Ağakay Dr. Mehmet Ali, *Türkçede Mecazlar Sözlüğü, Ankara, 1949.*

2 Ağakay Dr. Mehmet Ali, *Türkçede Yakın Anlamlı Kelimeler Sözlüğü, Ankara, 1956.*

3 Ahmet Mithat, *Durûb-ı Emsâl-i Osmaniye-Şinasi Hikemiyatının Ahkamını Tasvir, İstanbul, 1871.*

4 Ahmet Vefik Paşa, *Lehçe-i Osmani, İstanbul, 1876*

5 Ahmet Vefik Paşa, *Müntahabât-ı Durûb-ı Emsâl-i Türkiyye, İstanbul, 1871.*

6 Akçın Faik, *Yurdun Dört Bucağı Yöresinden Deyimler, Türk Folklor Araştırmaları, 1965.*

7 Aksan Doğan, *Bazı Tabirlerimizin Tarihi ve Hikayesi Türk Dili, 1953.*

8 Aksoy Ömer Asım, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, Ankara, 1969.*

9 Aktunç Hulki, *Türkçemizin Büyük Argo Sözlüğü, İstanbul, 1990.*

10 Ali Bey, *Lehçetü'l Hakâyık, İstanbul.*

11 Altıner Altuğ, *Tabirlerin Doğuşu, Karamanın Koyunu, Türk Folklor Araştırmaları, İstanbul 1953.*

12 Asım Mütercim, *Kaamûs Terc. 1810.*

13 Atabal Neşe Ayla Bayraz, *Karşılıklar Kılavuzu, Ankara, 1990.*

14 Atalay Besim, *Çeşitli Halk Fıkraları ve Deyimleri, Ankara, 1968.*

15 Atalay Besim, *Dîvan-ü Lügaat-it Türk, 1943.*

16 Bahadınlı Yusuf Ziya, *Türkçe Deyimler Sözlüğü ve Kaynakları, İstanbul, 1975.*

17 Bayatlı Mahmutoğlu Hasan, *Câm-ı Cem-Ayin, Sadeleştiren: Kırzıoğlu Fahrettin, İstanbul, 1949.*

18 Bayrı, Mehmet Halit, *İstanbul Folkloru, İstanbul, 1947.*

19 Belenli Mahmut, *Bazı Tabirlerimizin Tarihi ve Hikayesi, İstanbul 1958.*

20 Bozyiğit Ali Esat, *Atasözleri ve Deyimlerimizde Giyim, Kuşam, Türk Folklor Araştırmaları, İstanbul, 1971.*

21 Bozyiğit Ali Esat, *Atasözleri ve Deyimlerimizde Meslekler, Türk Folklor Araştırmaları, İstanbul 1972.*

22 *Bölge Ağızlarından Atasözleri ve Deyimler, Ankara, 1969.*

23 *Büyük Türkçe Sözlük, 10 cilt, İstanbul, 1982.*

24 Cengiz Haydar, Ilgın'da *Atasözleri ve Deyimler, Türk Folklor Araştırmaları, İstanbul, 1973.*

25 Çotuksöken Yusuf, *Deyimlerimiz, İstanbul, 1992.*

26 Demiray Kemal, *Eş Anlamlılar Sözlüğü, İstanbul 1982.*

27 Demiray Kemal, *Temel Türkçe Sözlük, İstanbul, 1982.*

28 Dereli Ali, *Deyimler Sözlüğü, İstanbul, 1991.*

29 Dergah Yayınları, *Açıklamalı-Örnekli Deyimler Sözlüğü, İstanbul, 1986.*

30 Devellioğlu Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Ankara, 1990.*

31 Devellioğlu Ferit, *Türk Argo Sözlüğü, Ankara, 1970.*

32 Dilaçar, A., *Türk Diline Genel Bir Bakış, Ankara, 1964.*

33 Doğan Ahmet Dr. *Açıklamaları ve Örnekleriyle Deyimler Sözlüğü, Ankara, 1992.*

34 Doğanay Ali, *Türkçe Deyimler Sözlüğü, İzmir, 1972.*

35 Ege Hüsamettin, *Çizmeden Yukarı Çıkma, Ankara, 1965.*

36 Eli Emîrî, *Durûb-ı Emsâl (el yazısıyla üç defter)*

37 Emir Sabahat, *Deyimler Sözlüğü, İstanbul, 1992.*

38 Eyüboğlu E. Kemal, *Onüçüncü Yüzyıldan Günümüze Kadar Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimleri, İstanbul, 1973.*

39 Eyüboğlu İsmet Zeki, *Dil ve Bel Üstüne Deyimler, Türk Folklor Araştırmaları, Ankara, 1975.*

40 Eyüboğlu İsmet Zeki, *Halk Deyimleri, Türk Folklor Araştırmaları, İstanbul, 1960.*

41 Eyüboğlu İsmet Zeki, *Halk Dilinde "Yüz" Deyimleri, Türk Folklor Araştırmaları, İstanbul, 1960.*

42 Folklor Sözleri-Deyimler-Atasözleri-Yer Adları Derleme Kılavuzu, *Ankara, 1953.*

43 *Gökçeoğlu M., Kıbrıs Türk Atasözleri Deyimleri Sözlüğü, Lefkoşa, Kıbrıs, 1983.*

44 Gökşen Enver Naci, *Açıklamalar ve Hikayelerle Atasözleri ve Deyimler, İstanbul 1985.*

45 Gökşen Enver Naci, *Deyimlerimiz ve Kaynakları, İstanbul, 1976.*

46 Gölpınarlı, Abdülbaki, *Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri, İstanbul, 1977.*

47 Gözler H. Fethi, *Örnekleriyle Türkçemizin Açıklamalı Büyük Deyimler Sözlüğü, İstanbul, 1983.*

48 Güney Eflâtun Cem, *Atasözleri ve Deyim Notları,*

49 Gürcan Behire, *İstanbul'da Kullanılan Bazı Tabirler ve Atasözleri, Türk Folklor Araştırmaları, İstanbul,1961.*

50 Kadri Hüseyin Kazım, *Türk Lûgatı, 4 c., İstanbul, 1945.*

51 Kandemir Emine - Yavuz Kandemir, *Altın Eşanlamlı ve Karşıt Anlamlı Kelimeler Sözlüğü, İstanbul, 1989.*

52 Kartal Numan, *Türkçe Deyimler Sözlüğü, İstanbul, 1988.*

53 Gül Metin - Yalçın İlhan, *Açıklamalı Deyimler Sözlüğü, Ankara, 1989.*

54 Köklügiller Ahmet, *Açıklamalarıyla Atasözleri ve Deyimlerimiz, İstanbul, 1982.*

55 Levend, Agah Sırrı, *Türk Edebiyatında Manzum Atasözleri ve Deyimler, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı, Ankara, 1961.*

56 Mehmet Halit, *İstanbul Argosu ve Halk Tabirleri, İstanbul, 1934.*

57 Mehmet Münif (Paşa) *Halk Tabirleri, Halk Bilgisi Haberleri, İstanbul, 1941.*

58 Meydan-Larousse Büyük Lûgat ve Ansiklopedi, *12 c., İstanbul, 1969-1973.*

59 Milli Kütüphane G.M. *Türk Atasözleri ve Deyimler, 2 cilt.*

60 Moran Yıldız, *Eşanlamlı Sözcükler ve Karşıt Anlamları Sözlüğü, İstanbul, 1992.*

61 Muallimoğlu, Nejat, *Deyimler ve Atasözleri, Beyitler ve Anlamdaş Kelimeler, İstanbul, 1983.*

62 Naci Muallim, *Lugat-ı Nâci, İstanbul, 1890*

63 Narin Feridun - Uzun Erdinç, *Türkçe Deyimler Sözlüğü, İstanbul, 1984.*

64 Oyat Fazıl, *Ata Sözleri, Deyişler, İstanbul, 1946.*

65 Özbekoğlu Gümülcineli Esat, *Türk Dilinde Kinayat, İzmir, 1924.*

66 Özdemir Emin, *Açıklamalı-Örnekli Deyimler Sözlüğü, İstanbul, 1981.*

67 Özön Nejat, *Dil Kılavuzu, İstanbul, 1985.*

68 Özön Mustafa Nihat, *Büyük Osmanlıca-Türkçe Sözlük, İstanbul, 1965.*

69 Özön Mustafa Nihat, *Resimli Büyük, Türk Dili Sözlüğü, İstanbul, 1971.*

70 Özön Mustafa Nihat, *Türkçe Tabirler Sözlüğü, İstanbul, 1933.*

71 Özön, Mustafa Nihat, *Atasözleri, İstanbul, 1956.*

72 Öztelli Cahit, *Deyimler Hakkında, Türk Folklor Araştırmaları, 1962.*

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

EDİTÖR

Yeni dizi

1 Geçen ay Kanal D'de yayına giren ve iki haftada bir ekrana gelen "Keşifler Atlası" belgeseli, 2 Mayıs Pazar gününden itibaren her hafta yayınlanacak. İzleyicilerden gelen yoğun istek üzerine daha önce yayınlanmış olan "Orta Fırat Vadisi" ve "Sarıkeçili Yörükleri" bölümleri de tekrarlanacak. Yönetmenliğini **Handan TÜRKELİ**'nin yaptığı ve **ATLAS** elamanlarının desteği ile hazırlanan bu belgeseli kaçırmamanızı öneririm.

***

2 **ATLAS**'ın "Osmanlı" dizisine gelecek sayı da devam edeceğiz. Bu kez Osmanlı'nın vurucu gücü yeniçeriler büyüteç altına yatırılacak. **ATLAS** Osmanlıların yanısıra bu sayıdan itibaren yeni bir dizi daha başlatıyor: "3. Binyıl... Millennium" Bu dizide 3. binyıla Türkiye'nin neler bıraktığı konu edilecek.

3 Bu dizinin ilk konusu; günümüz dünyasını büyüsü altına alan "Zaman". Asla yakalayamadığımız, avucumuza alıp koklayamadığımız zaman. Hızlandıkça daha da hızlanmak zorunda kaldığımız bir çağda, saatlerin diktatörlük kurduğu kentlerde zaman kaybetmemek için koşuyoruz. Arkadaşımız **Mustafa CEMAL** zamanı gizemli kılan kaynakları aradı.

ATLAS, bu sayısında da birbirinden ilginç konularla dolu.

4 İÖ 2. binyılda kurulan Hitit İmparatorluğu 400 yıldan uzun bir süre antik dünyanın süper güçleri arasında yer aldı. Hattuşa bu imparatorluğun başkenti idi. Anadolu, medeniyetlerin yoğrulduğu bir kazandı ve Hattuşa bunun tam ortasında yer alıyordu. **Mehmet GÜLBİZ** ve **Ayk KÖKÇÜ**'den kurulu **ATLAS** ekibi Boğazköy'de, Hititlerin başkentinde, İstanbul Alman Arkeoloji Enstitüsü'nden Arkeolog Dr. Jürgen Seeher başkanlığında yürütülen arkeolojik kazıları izleyip Anadolu'nun Karanlık Çağı'nın aydınlanmasına şahit oldular. İlerideki sayfalarda bu heyecanı sizlerle paylaşacaklar.

5 Ayrıca bu sayıda okurlarımıza büyük boy bir ansiklopedik "Hitit Haritası" armağan ediyoruz. Bu haritada, birçok bilgiye bir anda ulaşmanız mümkün olacak.

6 Yazıya gelmez dilleri, efsanevi kökenleri, müzikleri, ayinleri ve baş eğmeyen tavırlarıyla rengârenk bir halk... Barındırdığı etnik kavimlerle Güneydoğu Asya'nın Babil'i sayılan bir ülke... Arkadaşımız **Ali Murat ATAY**, Vietnam'ın 54 etnik grubundan sadece biri olan Hmonglar'ın konuşan renklerini getirdi. Kılıçlar, gürzler, filintalar, mavzerler, yenenler ve yenilenler... Galipleri durmadan değişen, neredeyse galibi olmayan sayısız isyan. Şeyh Bedreddin ayaklanması, Celali isyanları ve arkalarında yüzlerce ölü bırakan efeler, eşkıyalar. Atçalı Kel Mehmet, Çakırcalı Efe, Yörük Ali Efe. Arkadaşlarımız **Tevfik TAŞ** ve **Şebnem ERAŞ**, Aydın'ın isyanla mayalanan dağları ve dağ köylerinde dehşetli geçmişin izlerini aradı.

7 Suyun akarak, birleşerek, yön değiştirerek, denizi arayarak yazdığı uzun ve karışık bir öykü... Kumullar, göller, içindeki bataklıklarla vahşi bir görünüm sunan ormanlar... Suyun, kumun ve rüzgârın dalgalandırdığı bir delta... Arkadaşımız **M. Türker ERŞEN** ve usta fotoğrafçı **Cüneyt OĞUZTÜZÜN**, Güney Marmara kıyılarının en çarpıcı doğal zenginliklerini barındıran Kocaçay Deltası'nda rengârenk gelen baharı karşıladılar.

8 Gizemli manastırlar, masalsı topraklar... Uzağı yakınlaştıran inişli çıkışlı sokaklar, kübik prizmaları andıran evler, misafiri ev sahibinden önce karşılayan taşlara oyulu laleler, sarmaşıklar ve kat kat avlular... Süryaniler, Türkler, Kürtler, Araplar... Arkadışımız **Uğur ULUOCAK**, tarihi 2 bin 500 yıl kadar gerilere giden, dinlerin, dillerin, kültürlerin ve öykülerin içiçe geçtiği Midyat'ı görüntüledi ve yazdı.

***

9 Türkiye'nin en çok satan ve en çok okunan dergisi **ATLAS**'ın gelecek sayısında yeni gezilere çıkmak dileğiyle hoşça kalın.

MEHMET YAŞİN
e-mail: myasin@hurriyet.com.tr

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

ORTAKLIKLAR

1 **ORTAKLIK [Şirket],** iki, ya da ikiden çok kimsenin iş yapmak için emeklerini, sermayelerini birleştirmeleridir. İnsan, tek başına maddi ve mânevî kuvvetleri bakımından sınırlı bir varlıktır. Büyük işler, büyük başarılar, insan topluluklarının ortak çabalarıyla olabilir. Bu gerçek, çok eski zamanlardan beri anlaşılmış, ticaret hayatındaki gelişmeler iş hayatında da birleşmelere yol açmıştır. Ticaret amacıyla ilk birleşmeler, Romalılar'da görülür. Roma Hukuku'nda ortaklıklara dair hükümler vardır.

2 Bugünkü iktisat ve ticaret hayatı ortaklıklara dayanır. Ortaklığın genel hükümleri, Borçlar Kanunu'nda toplanmıştır. Kanundaki tarife göre, en az iki kişinin emeklerini ve mallarını ortak bir amaca ulaşmak için birleştirmeyi kabul etmeleriyle ortaklık kurmuş sayılırlar. Amacın iktisadî olması şarttır, çünkü, «asıl amacı iktisadî olmayan» birleşmeler ortaklık değil, «dernek» sayılır.

3 Ortaklıklara sermaye olarak, 1) Para, alacak, kıymetli evrak, menkul şeyler, 2) İmtiyaz ve ihtira beratları ve alâmet-i farika ruhsatnameleri gibi sınai haklar, 3) Gayrimenkuller, 4) Malların faydalanma ve kullanma hakları, 5) Kişisel emek, 6) Ticari itibar, 7) Ticari işletmeler, 8) Telif hakları, maden ruhsatnameleri gibi iktisadi değeri olan başka haklar konulabilir.

Ortaklığın Şartları

4 Her ortak, ortaklığa; parasını, alacağını, başka bir mal, ya da emeğini sermaye olarak koymakla yükümlüdür.

5 Sözleşmede aksi yazılı olmadıkça, sermaye, ortaklığın amacının gerektirdiği önemde, nitelikte, birbirine eşit hisseler halinde olmalıdır (Madde 521). Ortaklar, ortaklığa ait bütün kazançları aralarında bölüşürler. Sermayeleri eşit değilse bile, sözleşmede aksi yazılı olmadıkça, kazanç payları eşit olur. Ortaklar, ortaklık işlerini birlikte yürütürler. Ortaklardan hiçbirisi, kendi hesabına, ortaklığın amacına aykırı, ya da zararlı işleri yapamaz.

6 Ortaklıklar şu sebeplerle sona erer: 1) Ortaklıktan beklenen amacın elde edilememesi, edilmesinin de imkânsız hale gelmesi; Mirasçılarla ortaklığın devam edeceğine dair önceden bir anlaşma yapılmamışsa, ortaklardan birisinin ölmesi; 3) Ortaklardan birinin payının icra yoluyla istenmesi; 4) Ortakların birlikte verecekleri bozma kararı; 5) Ortaklık süresinin bitmesi; 6) Sözleşmelerde ortaklara fesih beyanında bulunmak hakkı verilmişse bu hakkın kullanılması; 7) Haklı sebeplere dayanılarak mahkeme kararı.

7 Ortaklık sona erince, tasfiyesine geçilir. Ticaret ortaklıklarının tasfiyeleri, özelliklerine göre birbirlerinden farklı hükümlere uyularak yapılır.

Ortaklık Çeşitleri

8 İktisadi faaliyetlerin çeşitli ihtiyaçlarından dolayı ortaya çeşitli ortaklıklar çıkmış, bunların her biri hakkında kanunlara ayrı ayrı hükümler konulmuştur. Ticaret ortaklıkları hakkındaki hükümler, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda 136. maddesiyle 556. maddesi arasında toplanmıştır.

9 Ticaret ortaklıkları «kollektif», «komandit», «anonim», «limited» ve «kooperatif» şeklinde olur. Bunların hepsi tüzel kişilik (hükmi şahsiyet) sahibidirler. Bundan dolayı, sözleşmelerinde yazılı işletme konusunun çerçevesi içinde kalmak şartıyla «bütün hakları iktisat ve borçları iltizam edebilirler» (Türk Ticaret Kanunu, m. 137).

Kollektif Ortaklık

10 Ticari bir iş yapmak üzere, bir ticaret unvanı altında, gerçek kişiler arasında kurulur, sözleşmenin ticaret siciline tesciliyle tüzel kişilik kazanır.

11 Ortaklarca imzalanan ortaklık sözleşmesindeki imzaların noterce tastiki şarttır. Sözleşmelerde; ortakların kimlikleri, ortakların kollektif olduğu, ticaret unvanı ve merkezi, konusu, her ortağın sermaye olarak koymayı taahhüt ettiği para miktarı, para mahiyetinde olmayan sermayenin değeri, temsile yetkili olanların adları ve temsil şartları muhakkak belirtilmelidir.

12 Sözleşmede aksi yazılı olmadıkça ortakların her birisi, ayrı ayrı ortaklığı idare hak ve görevini taşır. Sözleşme, ancak oy birliğiyle değiştirilebilir. Öteki kararlar, sözleşmede aksi yazılmadıkça, ortakların çoğunluğu ile verilir. Ortaklığın alacaklılarına karşı ortakların sorumluluğu sınırsızdır: Ortaklar, ortaklığın borç ve taahhütlerinden zincirleme (müteselsilen) ve bütün mallarıyla sorumludurlar.

Yeni Hayat Ansiklopedisi, 1981

Einde

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.